

Toniki v slovo

*Da vzori večni, vzvišena dejanja,
iz roda v rod množe iz sebe sad.
Pogum sejalec! V potnih dneh sejanja,
tvoj pot še vnukom plod rodil bo zlat.*

Tiho, odmaknjeno od svojih dragih Železnikov, je 10. julija v častiljivi starosti 95 let za vedno zaspala častna občanka občine Železniki Tonika Ramovš, pd. Gradnikarjeva, prva redno zaposlena vodička muzeja v Železnikih, klekljarica in kronistka kraja.

Nenadna smrt, tudi če je pričakovana, prizadene. Še bolj boleče, če je to znanec, prijatelj, sodelavec. Notranjost se napolni s tisto

nepopisljivo in nedoločljivo bolečino, razum pa otrpne in ne najde pravega odgovora na minljivost vsega stvarstva, žive prirode.

Dolga so bila leta pokojničinega popotovanja. Popotovanja skozi skoraj celo preteklo stoletje, polno pretresov, ki so krojili tudi usodo njenega življenja. Pot, prehojena od mejnika do mejnika, ji je bila večinoma posuta s trnjem, kot toliko drugim Železnikarjem. Usojena ji je bila pot samote, siromaštva, skromnosti, kar vse ji je postalo vsakdanjost skozi vse njeno dolgo življenje.

Različno od fizičnega pa je bilo njeno duhovno bogastvo. Bistrost duha in lepota njenega značaja sta našla obraz v delih, ki nam jih je zapustila kot dediščino.

Ne moremo mimo dejstva, da njeno opravljeno delo presega okvir normalnega udejstvovanja ljudi, delo, ki je tako tesno povezano s preteklostjo kraja, opravljeno za kraj in ljudi.

Pet polnih desetletij neutrudnega dela, sicer pa preko šestdeset let razdajanja za prosvetljevanje domačega življa, za njegov duhovni razvoj, za njegov kulturni nivo, to je delež, s katerim je oplajala rodove domačinov. Tak delež je sposoben dati le tisti posameznik, ki je v sebi duhovno poln, nesebičen, sposoben razdajanja drugim.

Taka pot ji je bila svojska že od njenih mladih let, ko se je zapisala odru, postala eden njegovih nosilnih stebrov in mu služila vse do prepovedi delovanja s prihodom okupatorja. Krog rojaka, akademika dr. Franceta Koblarja, v katerega je bila vključena, je sejal seme kulture, ki je obrodil tako zlahten sad, da se ob njem oplajajo še današnje generacije.

Njena gorečnost pa ni bila namenjena le odru. Vzporedno je opravljala še delo knjižničarke. V zavesti, naj knjiga nudi bralcu užitek, ga bogati in vzgaja, je kot poznavalka literature in bralcev nastopala tudi kot nepogrešljiva svetovalka. V vlogi knjižničarke ne moremo mimo dejanja, ki je terjalo od nje pravi pogum: rešitev knjižnega zaklada. S tem da ga je razdelila med ljudi, ga je rešila ne le pred okupatorjevim uničenjem, pač pa ga ohranila ljudem in kraju.

V zavesti, da se sleherni Slovenec po svojih močeh in danostih mora upreti početju okupatorja, se je odzvala tudi na tem področju. Izpostavila se je kot poučevalka domače mladeži v našem jeziku, ji vcepljala zavest pripadnosti narodu, ljubezen do kulture, svobode in domovine. Njena zavest je bila močnejša od strahu pred možnimi posledicami.

Čas po vojni ji ni bil naklonjen. Njen neuklonljivi duh ni bil pripravljen na popuščanje. Umaknila se je v zasebnost. Zato v tistem času zasledimo predah v njenem javnem delovanju. Vendar, vajena dela, tudi tedaj ni mirovala. Po lastnem nagibu se pojavi kot zapisovalka dogodkov tistega in preteklega časa. Ti imajo za kraj izvirno kronološko vrednost.

Že takoj po ustanovitvi Muzeja v kraju se je leta 1967 kot poznavalka zgodovinskih dejstev kraja vključila v njegovo delo. Najprej kot honorarna, v letu 1968 pa že kot redno zaposlena vodička. Na tem delu je vztrajala in mu ostala zvesta polnih dvajset, in to ustvarjalnih let. Poleg vseh rednih opravil, ki jih je zahtevalo delavno mesto, je vsa leta s klekljanjem, samimi unikati, bogatila zbirko muzeja, z njo pa Železnike same. Neprecenljivo je to njeno delo. Zbirka čipk, ki jo je dopolnila še z zgodovinskim opisom, predstavlja celoto, ki ji ni kaj dodati. Po njeni zaslugi je iztrgana pozabi, še več, predstavlja spretnost naših klekljaric in kvaliteto njihovih izdelkov, torej železnikarske čipke, tudi v tem času.

Šele ob koncu leta 1989 se je dokončno umaknila v zasebno življenje. Čeprav duhovno še vedno čilo, jo je teža let prisilila, da opusti delo, ki ji je pomenilo tolikšno uteho in v katerem je našla toliko zadovoljstva. Kot najstarejša redno zaposlena krajanka, če ne Slovenka, se je z 85 leti starosti umaknila v zasluženi pokoj.

Kaj naj še rečemo v slovo? Toliko in tako vestno opravljenega dela, tako zapuščino nam je mogel dati le tisti, ki je v tem delu našel sebe, ki mu je delo v vseh obdobjih pomenilo smisel življenja, ki je zanj dobesedno izgoreval. Zato Vam zanj iskrena hvala.

Z vašim odhodom ostajamo siromašnejši. Vaš vir, iz katerega smo se napajali in bogatili, je za vedno usahnil.

Misli slovenskega velikana Ivana Cankarja: *Dal sem ti svoj razum, dal sem ti svojo moč, dal sem ti svojo ljubezen, dal sem ti svoje srce. Kaj še terjaš od mene, o domovina?* so dosledno izpisane za Vas – draga in nepozabna Tonika.